

ІНОЗЕМНА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ: АСПЕКТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Колбіна Т.В., доктор педагогічних наук, професор

Олексенко О.О., кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

В умовах глобальної комунікації проблема мовної підготовки майбутніх фахівців набуває особливої актуальності. У процесі вивчення іноземної мови відбувається формування здатності студентів здійснювати ефективну комунікацію і працювати з іншомовною інформацією, що забезпечує їм беззаперечні переваги в професійній діяльності.

Іноземна мова спеціальності є предметно-специфічним фрагментом загальної мови, що створює основу професійної комунікації фахівців. Мета викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» полягає у формуванні комунікативної спроможності у ситуаціях професійного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами, зокрема здатності до вилучення необхідної фахової інформацією із іноземних джерел.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій, навчання в університеті, зокрема й іноземної мови професійного спрямування, має здійснюватися на засадах компетентнісного підходу, що передбачає засвоєння студентами знань, формування умінь, цінностей та професійно значущих особистісних якостей[2].

Тож професійно-комунікативна іншомовна компетентність означає вправне володіння іноземною мовою у сфері майбутньої професійної діяльності, що уможливорює коректне з точки зору норми та стилю ситуативно і контекстно адекватне користування мовленнєвими засобами в усній та письмій комунікації з іноземними партнерами [1]. Для ефективної комунікації студентам необхідно набути лінгвістичну (граматичну, лексичну, орфографічну), міжкультурну

(соціокультурну), прагматичну компетентності.

У процесі навчання іноземної мови професійного спрямування майбутні фахівці мають набути вміння професійної комунікації в усній і письмовій формах. Особливістю усної комунікації є те, що вона відбувається в умовах особистого контакту партнерів. У письмовій комунікації вони розділені простором і часом, що дозволяє їм зосередитися на змісті і формі письмового тексту. Переваги усної форми комунікації складають: швидкість обміну інформацією; наявність надійного зворотного зв'язку завдяки безпосередньому контакту, що дозволяє регулювати і коригувати процес спілкування (поставити запитання, уточнити повідомлення, виявити згоду або незгоду з тим, про що говориться, тощо). Труднощі усної форми комунікації пов'язані з необхідністю миттєвого пошуку точних, адекватних слів при формулюванні повідомлення, можливість пропустити у ньому важливі деталі; ймовірність забути частину почутої інформації або нерозуміння сутності повідомлення у процесі його сприймання і як наслідок – ймовірність викривити його зміст у процесі його передавання іншим людям.

Особливе місце у навчанні іноземної мови професійного спрямування займає формування вмінь професійної комунікації в письмовій формі, які є найпоширенішою в діловій сфері (ведення ділової кореспонденції і документації). Письмова форма використовується, насамперед, тоді, коли потрібно найточніше передати зміст повідомлення або викласти складну та велику за обсягом інформацію для подальшого опрацювання. Письмові тексти, які на відміну від усних часто мають юридичну силу, відзначаються, як правило, логічністю і точністю висловлювань. У процесі створення письмових повідомлень студенти мають час для обдумування речень, підбору адекватних слів, граматичних форм тощо; письмова інформація, зафіксована на паперовому або електронному носії, може зберігатися впродовж тривалого часу, до неї можна знову звернутися в будь-який момент, перевірити, скоригувати тощо.

Ключовим поняттям для професійної сфери є «взаємодія», без

якої неможливо виконувати спільну діяльність. Особливості соціальної взаємодії в процесі ділового спілкування складають такі положення: партнери один для одного є значущими особистостями; спрямованість на справу зумовлює готовність до взаєморозуміння в усіх питаннях; його учасники прагнуть продуктивно співпрацювати, щоб досягти визначених цілей.

Хоча професійно-ділова комунікація між представниками різних культур у професійній сфері здійснюється за загальними «законами» спілкування, вона має свої особливості. Насамперед студентам необхідно усвідомити, що кожна національна культура охоплює властиві народу способи життєдіяльності, відносини між людьми, що втілюються в певні звичаї, традиції, ритуали, національну специфіку комунікативної поведінки і спілкування. Отже, для орієнтування студентів у сучасному мультикультурному світі їх слід ознайомити з системою категорій, які віддзеркалюють ставлення людини до навколишнього середовища, проявам часу (минуле – сьогодення – майбутнє, пунктуальність, одночасність, послідовність дій тощо), образу життя (активність або пасивність), простору (розподіл на приватну й офіційну сфери), конкуренції або кооперації як основних форм взаємовідносин між людьми.

Наприклад, ставлення до часу, що є однією з основних категорій буття, в культурах світу виявляється різним. У монохронних культурах час розглядається як обмежений ресурс (швидко плине, кінчається і є незворотним) і тому сприймається як надзвичайна цінність. Відповідно ціннісне ставлення людей до часу виявляється в пунктуальності, звичках планувати свою життєдіяльність, спрямованості на результат і ефективну роботу, а також у схильності вимагати того самого й від інших людей. У поліхронних культурах час розглядається як невичерпний ресурс, яким людина може скористатися будь-коли. Таке ставлення зумовлює звички робити декілька справ одночасно, не завжди виконувати заплановане, змінювати напрям діяльності, робити все «по можливості», припускає запізнення, неквапливість, необов'язковість тощо. Отже, способи використання часу суттєво відрізняються у культурах світу.

У монохронних культурах(країни Західної Європи, США, Канада та інші), децінність часу є дуже високою, люди ретельно планують свою життєдіяльність. Для професійної діяльності характерні спрямованість на справу, дотримання встановлених строків і домовленостей, а також певна ізолюваність людей у процесі її виконання. У поліхронних культурах (країни Латинської Америки, Близького Сходу, більшість пострадянських республік тощо) звичним є стихійне використання часу: завдання виконуються у міру їх виникнення. Залежність від зовнішніх обставин зумовлює те, що люди в таких культурах вільно ставляться до пунктуальності й розпорядку дня, звичними є запізнення, перенесення запланованих зустрічей, невиконання визначених строків. У таких країнах більшого значення мають міжособистісні стосунки, ніж встановлений план діяльності.

Таким чином, знання особливостей сприйняття часу представниками іншої культури, їх урахування в процесі міжнародного співробітництва, а також здатність змінювати власний часовий ритм, узгоджуючи його з ритмом ділового партнера, є найважливішою передумовою успішної взаємодії у процесі міжкультурної професійної взаємодії. Крім того, майбутнім фахівцям необхідно знати особливості національного виявлення особистої свободи і автономності людини у професійній діяльності, а також ставлення до влади, конкуренції тощо.

Для орієнтування студентів у цінностях інших культур доцільним є залучення у навчальні матеріали курсу «Іноземна мова професійного спрямування» різнобічної культурологічної та країнознавчої інформації щодо країн, мова яких вивчається. У процесі її вивчення майбутні фахівці мають набути досвіду сприйняття, аналізу, порівняння й інтерпретації реалій іншої культури і до культурних розбіжностей, емпатійно ставитися до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колбіна Т.В. Формування у студентів досвіду міжкультурної комунікації. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 168 с.

2. Національна рамка кваліфікацій[Електронний ресурс]. – Режим доступа : <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Комар А.О., викладач

Харківський національний університет внутрішніх справ

Модернізація української освіти зумовлює необхідність перегляду вимог до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, які пов'язані насамперед із спрямуванням навчальної діяльності на вироблення у студентів необхідних іншомовних компетенцій, що у майбутньому дадуть можливість випускникам вищого навчального закладу, а також школи комфортно почуватися в сучасному світовому мультинаціональному просторі.

Під професійною компетентністю майбутнього вчителя іноземної мови ми розуміємо інтегральну характеристику особистості майбутнього фахівця, що поєднує рівень необхідних знань, вмінь, навичок, здібностей, професійно важливих якостей для ефективного виконання професійної діяльності, які при достатній мотивації забезпечують самореалізацію та самовдосконалення особистості педагога в процесі професійної діяльності.

Термін «комунікативна компетенція», яким користуються дослідники, що працюють в галузі іноземних мов, вперше був запроваджений в науковий ужиток Д. Хаймзом. Він визначив його як «знання, що забезпечують індивідові можливість здійснення функціонально спрямованого мовленнєвого спілкування, тобто того, що необхідно знати тим, хто говорить, для досягнення успіху в комунікації в середовищі іншомовної культури».

Автори Б. Блум, Г. Мадос та Дж. Гастінгс комунікативну компетенцію